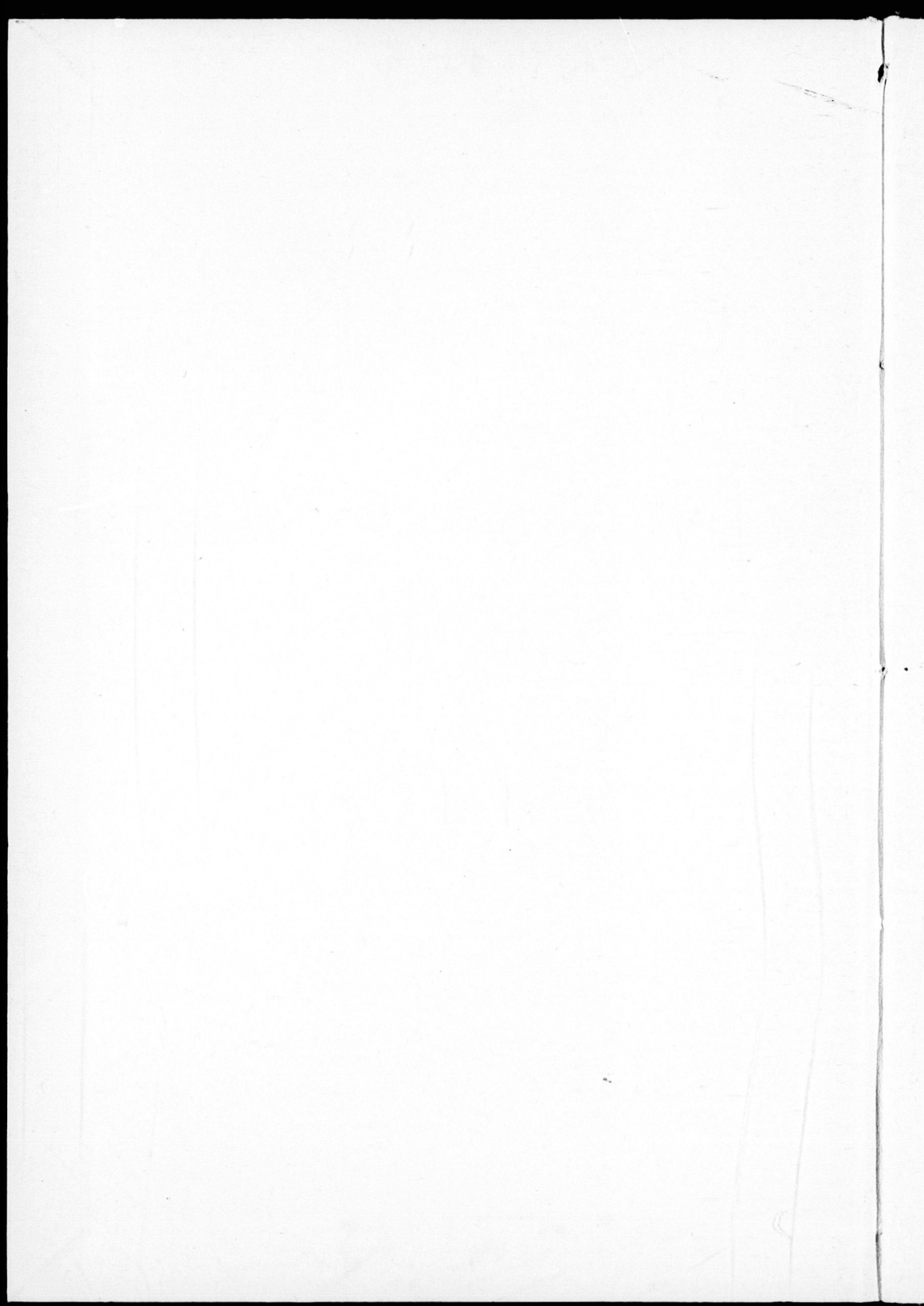
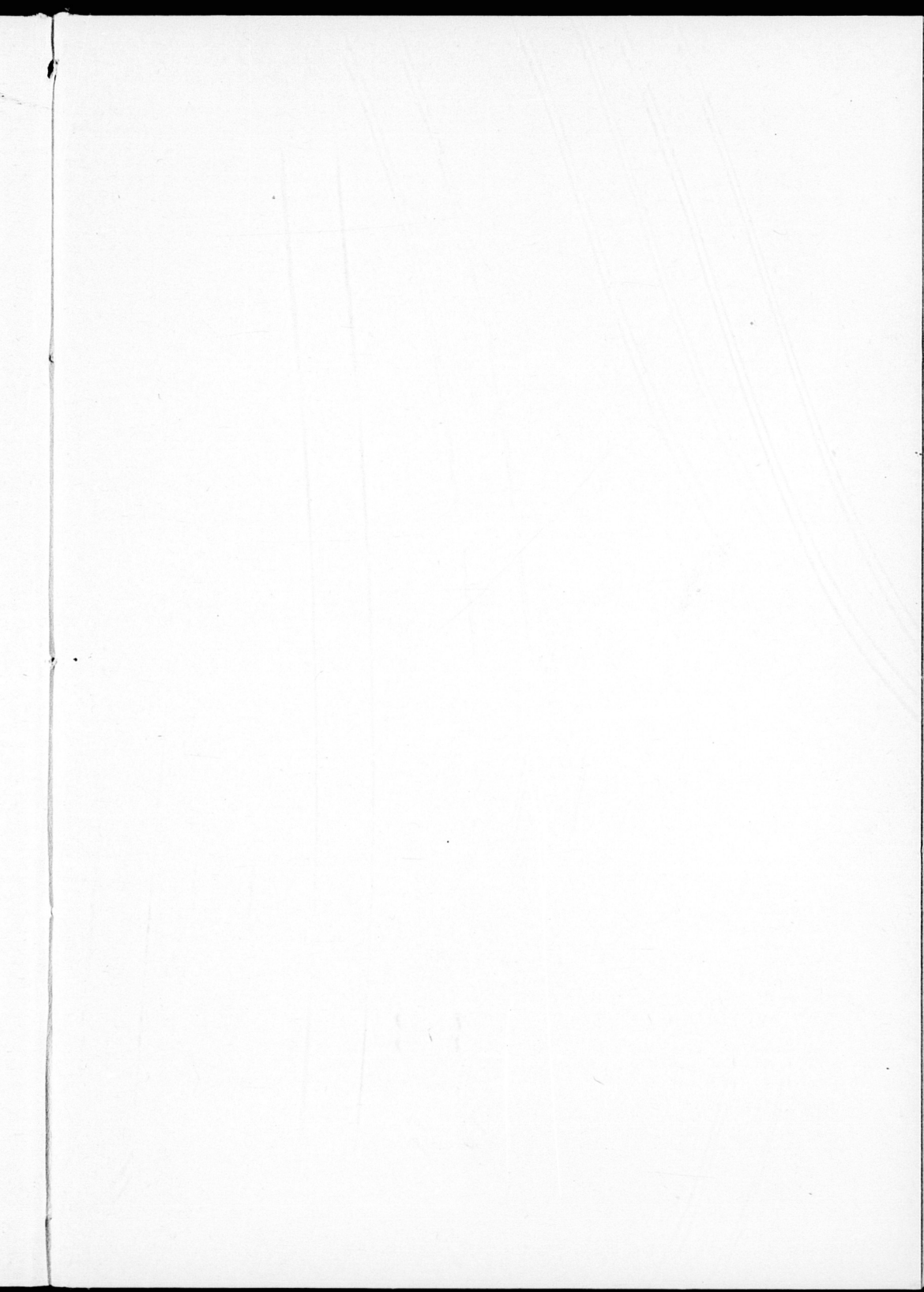

C
610

BIBLIOTHEEK UNIVERSITEIT UTRECHT

2912 860 4

C

N° 610

VERSLAG

NOPENS DE

PROEFNEMINGEN MET DE RUNDEREN

VAN

PAARLBERG.

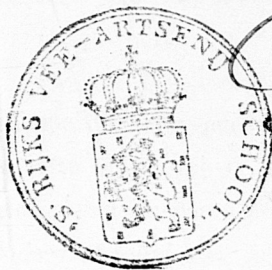

C

610

C
№ 610

Uf C 610.
UTRECHT, 13 Mei 1867.

n: 610.

Naar aanleiding van een aan Uwe Excellentie gerigt verzoek van den Heer Paarlberg, vroeger veehouder te Wieringerwaard, thans zonder beroep wonende te Helder, — strekkende om een zestal runderen, die volgens zijne bewering, zouden behooren tot een zeker, hier te lande bestaand, ras, hetwelk weinig of geene vatbaarheid heeft om door den veetyphus te worden aangetast, in eenen besmetten stal te plaats en ze daar gedurende eenigen tijd, onder behoorlijk toezigt, te laten verblijven, — heeft het Uwe Excellentie behaagd, bij aanschrijving van 14 Febr. N°. 235, 9^e afdeling, 's Rijks Vee-artsenijschool als de plaats tot de voorgestelde proefneming aan te wijzen.

Omtrent deze proefneming en hare uitkomsten heb ik de eer het navolgende te berigten:

Vooraf zij opgemerkt dat de stallen van de Vee-artsenijschool op den tijd der proefneming in hooge mate geïnfec-teerd waren. De ziekte was onder het aan de inrigting toebehoorende vee, omstreeks half Januarij j.l., uitgebroken. Van de 21 stuks waren achtereenvolgens 16 runderen be-

Aan Zijne Excellentie
den Minister van Binnenlandsche Zaken.

zweken, de 17^e was destijds nog lijdende en is eerst op 10 Maart gestorven.

Op den 26^u Februarij werden door Paarlberg vijf kalfdragende koeijen van 5 jaren en eene guste vaars van 2 jaren, ter proefneming toegezonden. Volgens zijne opgaaf waren die runderen bij verschillende veehouders in het Koe-gras aangekocht; blijkens een bijgevoegd certificaat van den Burgemeester van Helder had in die streek geen rundertyphus geheerscht. Door tusschenkomst van voornoemden Burgemeester, zijn mij later de verklaringen der personen, bij wie deze runderen waren aangekocht, met vermelding der herkomst, toegezonden.

De runderen waren bij hunne aankomst op den regter hoorn geteekend met de letters K. R., buitendien werden zij, op denzelfden hoorn, met het wapen der gemeente Utrecht gewaarmerkt; op den linker hoorn zijn de volgnummers 1—6 ingebrand.

Deze runderen werden in twee groepen verdeeld. N°. 1—3 zijn geplaatst in den stal N°. 1. In dezen stal, een afzonderlijk gedeelte van den paardenstal uitmakende, waren de vroeger aanwezige runderen ziek geworden; daarin bevonden zich nog 4 beesten, waarvan twee, die de ziekte niet gehad hadden, en twee herstelden. N°. 4—6 werden geplaatst in stal N°. 2. Deze stal had gediend om de door de ziekte aangetaste dieren af te zonderen; voor het grootste gedeelte zijn zij daarin gestorven. Het zoo even vermelde rund N°. 17,

hetwelk in hevige mate lijdende was, werd daarin destijds nog verpleegd.

In beide stallen werden de beesten geplaatst op het, hier en daar met mest verontreinigde, ligstroo, hetwelk, om zooveel mogelijk smetstof te behouden, niet was weggeruimd; ook het hooi, hetwelk door de aanwezige runderen overgelaten en vooral in stal N°. 2 met slijm en kwijl van het zieke dier bezoedeld was, had men laten liggen. Dit hooi werd door de aangekomen runderen, door honger gedreven, gretig opgegeten.

Ten overvloede zij nog opgemerkt, dat van de, van regeringswege voorgeschreven middelen, die tot voorkoming der ziekte aanbevolen waren, zooals creosoot en carbolzuur, gedurende deze proefneming geen gebruik gemaakt is.

Alle runderen bleven, niettegenstaande hun voortdurend verblijf in den besmetten dampkring, volkomen gezond; wel openbaarden zich bij N°. 1, 2 en 3, op den 2ⁿ. Maart geringe koortsachtige verschijnselen, doch deze waren van zeer voorbijgaanden aard. Reeds den volgenden dag was de temperatuur van de hoornen, ooren en van de extremiteiten, die nog al verminderd was, normaal geworden. Ook de eetlust was teruggekeerd.

Ten einde het uitbreken der ziekte, die aan eene overigens zekere wijze van besmetting bij voortdoring weerstand scheen te zullen bieden, zoo mogelijk voort te brengen, en de proefneming te bespoedigen, werden N°. 1, 2 en 3 op den 5ⁿ Maart in onmiddellijke aanraking met vaste smetstof gebragt.

Flanellen lappen, doortrokken met traanvocht, slijm en kwijl, afkomstig van runderen, waaronder de typhus met een zeer kwaadaardig karakter heerschende was, werden op de oogen en op den neus gelegd, en ten slotte in de neusgaten gestopt. Dezelfde bewerking werd twee dagen later bij N°. 4, 5 en 6 verrigt. Doch ook deze wijze van besmetting scheen vruchteloos te zullen zijn, althans tot 4 April bleef zij zonder eenig gevolg.

Op den 6ⁿ en 8ⁿ Maart hebben N°. 1 en 3 zonder eenige stoornis gekalfd. Deze kalveren waren volgens Paarlberg, even als de moeders, voorzien van de door hem bedoelde kenmerken van onvatbaarheid; hij had er uit dien hoofde ook niets tegen dat zij op den besmetten stal en in het hok, waarin de vorige kalveren gestorven waren werden geplaatst. Tot op 27 Maart bleven deze kalveren gezond; op dien dag openbaarden zich bij beiden de aan den typhus eigene verschijnselen. De gewone hoeveelheid melk, die hun dagelijks verstrekt werd, bleven zij, ofschoon met minder graagte, gebruiken; twee dagen later waren zij volkomen hersteld. Ook het kalf N°. 3, op 25 Maart geboren, werd den 30ⁿ daaraanvolgende aangetast, doch was mede op 5 April genezen. Tot op heden zijn deze 3 kalveren gezond gebleven.

Om de bewering van Paarlberg zoo juist mogelijk te toetsen, was het van belang de proefnemingen niet alleen te bepalen tot vee dat gezegd werd onvatbaar te zijn, maar zij moesten zich ook uitstrekken tot zoodanige

runderen, die wegens gemis der bedoelde kenmerken, de vatbaarheid in die mate bezaten, dat zij niet alleen spoedig aangetast, maar ook zeker, gelijk mede door Paalberg beweerd werd, aan de ziekte zouden moeten sterven. Uwe Excellentie heeft uit dien hoofde last gegeven, dat twee of meer runderen van hetzelfde slag van vee en uit dezelfde streek afkomstig, doch voor de ziekte vatbaar, door Paalberg zouden aangekocht worden.

Op den 19ⁿ Maart werden 3 zoodanige runderen, zijnde tweejarige guste vaarzen, door hem aangevoerd. Twee daarvan waren, blijkens verklaring van den Burgemeester, uit de gemeente Helder en een uit Texel afkomstig. Evenals de zes anderen waren ook deze met de letters K. R. op den regter hoorn voorzien, en bovendien, opdat er onderweg geene verwisseling zou kunnen plaats hebben, van wege genoemden Burgemeester, met het wapen van Helder gemerkt. Zij werden genommerd 7, 8 en 9; N°. 7 werd bovendien op den linker bil het wapen der gemeente Utrecht ingebrand. Eene verklaring van Paalberg, dat hij omtrent het al of niet bestaan der door hem bedoelde kenteekenen bij dit dier eenigen twijfel had, en mitsdien een doodelijken afloop niet als zeker durfde voorzeggen, gaf tot die bijzondere waarningering aanleiding,

Deze runderen, geplaatst in stal N°. 2, werden, nadat zij uitgerust en van eene, ten gevolge der reis ontstane verkoudheid, hersteld waren, op den 25ⁿ Maart, op het slijm-

vlies der oogen, aan de binnenvlakte der lippen en in de neusgaten ingewreven met smetstof, op dezelfde wijze als bij de runderen 1—6 had plaats gehad. De eerste verschijnselen der ziekte openbaarden zich bij N°. 7 en 8 op den 29ⁿ Maart, terwijl N°. 9 op den volgenden dag werd aangetast, derhalve op den 4ⁿ en 5ⁿ dag na met smetstof ingewreven te zijn.

N°. 7 herstelde na een duur der ziekte van ruim 10 dagen.

„ 8 stierf „ „ „ „ „ „ „ 9 „

„ 9 herstelde „ „ „ „ „ „ „ 8 „

De bewering van Paarlberg scheen mitsdien ten aanzien dezer runderen gedeeltelijk te falen. Wel werden de dieren aangetast, doch voor N°. 9 (waarvoor de doodelijke afloop als zeker was voorzeggd) was die afloop gunstig.

De runderen N°. 1—6, die nog steeds gezond gebleven waren en aan alle besmettingswijze weerstand schenen te zullen bieden, werden op den 4ⁿ April ingeënt met neus- en mond-slijm, afkomstig van koe N°. 8. Bij 1, 2 en 3 werd het oppervlakkig gescarificeerde slijmvlies van den binnenrand der onderlip met de smetstof ingewreven; aan N°. 4, 5 en 6 werd zij medegeedeeld door middel van een met mondslijm doortrokken wollen draad, die bij wijze van seton achter het schouderblad werd geplaatst.

Bij N°. 2 en 6 werden de eerste kenmerkende ziekteverschijnselen op den 5ⁿ April waargenomen, derhalve op den eersten dag na de inenting, een tijdsverloop veel te kort om zulks als gevolg der inenting te kunnen aannemen.

Het incubatie tijdperk is van langeren duur; het uitbreken der ziekte moet derhalve toegeschreven worden, òf aan het voortdurend verkeer in den geïnfecteerden stal, òf wel, waartoe eenige grond bestaat, aan eene voor de tweede maal (op 28 Maart en 2 April) herhaalde inwrijving met smetstof, afkomstig van de bovenvermelde kalveren, die op den 27 Maart ziek waren geworden.

N°. 1 bleef steeds gezond en schijnt volstrekt onvatbaar te zijn.

N°. 2 en 6 zijn na op den 5ⁿ April ziek geworden te zijn, op 13 en 14 April gestorven, derhalve na een duur der ziekte van 8 en 9 dagen.

N°. 5 werd ziek 8 April (4 dagen na de inenting) en stierf na een duur der ziekte van 5 dagen.

N°. 3 en 4 werden ziek den 10ⁿ en 11ⁿ April (5 en 6 dagen na de inenting) en herstelden na een duur der ziekte van 11 en 12 dagen.

Van deze zogenaamde onvatbare runderen zijn derhalve 5 aangetast en hiervan 3 gestorven. Deze uitkomst is mede in strijd met de bewering en voorzeggung van Paarlberg.

Na deze eenigzins uitvoerige mededeeling nopens de wijze, waarop de proef genomen is, en de uitkomsten die zij heeft opgeleverd, valt nog kortelijk te vermelden:

1. welk soort van vee, als behoorende tot een zeker hier te lande bestaand en voor den veetyphus onvatbaar ras, door Paarlberg bedoeld wordt;

2. welke de kenteekenen zijn waardoor de vatbare van de niet-vatbare te onderscheiden zijn; en
3. welke waarde aan zijne bewering, en aan het bestaan der door hem bedoelde kenmerken moet gehecht worden.

In de eerste plaats moet opgemerkt worden, dat het minder juist is, om de runderen, die van de door hem bedoelde kenmerken, voorzien zijn, als tot een bijzonder ras behoorende, aan te merken. De runderen door hem voor de proefneming toegezonden behooren tot het slag van vee, hetwelk schier overal in Noord- en Zuid-Holland gevonden wordt. Dat de met de kenteekenen voorziene runderen geen bepaald ras uitmaken, blijkt niet alleen daaruit, dat de als wel vatbare aangeduide dieren, in lichaamsbouw volkomen met de onvatbare overeenkomen, maar ook uit de waarheid dat die kenteekenen bij andere soorten, en ook bij andere rassen, zooals bij het Alderney-Durham ras voorkomen. Liever moet men aannemen, dat de minder vatbare runderen tot eene bepaalde familie behooren, en dat de kenteekenen, die gezegd worden gunstig te zijn, en die zowel de stier als de koe moeten bezitten, in den regel door overerving op de kalveren schijnen over te gaan. Hoe zuiverder en sterker uitgedrukt, deze eigenschappen zich bij den vader en moeder voordoen, des te zuiverder ontwikkelen zij zich bij het kalf.

Omtrent het 2^e punt is weinig te zeggen. Paarlberg heeft die kenteeken niet openbaar gemaakt, tot heden toe blijven

zij zijn geheim. Het eenige hetwelk vermeld kan worden is, dat, reeds zeer spoedig na de aankomst der runderen, door hen die met de oppassing en verzorging belast waren, werd opgemerkt, dat het wit der oogen en de oogvliesen bij de z. g. onvatbare runderen donkerder (bijna zwart) gekleurd waren dan bij de vatbare. Ofschoon deze meerdere pigmentteering van de sclerotica en van het wenkvlies, wel een der kenmerken schijnt te zijn, zoo schijnt zij echter op zich zelve niet voldoende om alleen daaruit tot de vatbaarheid te besluiten; er moeten nog andere eigenschappen bestaan, die, tegelijkertijd aanwezig, de bedoelde kenmerken uitmaken.

Wat eindelijk het laatste en meest belangrijke punt aangaat, zoo valt reeds dadelijk op te merken, dat de bewering van Paarlberg, door de proefneming niet in alle deelen bevestigd is, ja, dat de uitkomst van die proefneming de onjuistheid van het beweerde bewezen heeft. Van de 6 dieren toch die niet ziek zouden worden, zijn 5 stuks aangetast, waarvan 3 gestorven zijn, terwijl van 3 anderen, die aan de ziekte zouden moeten sterven, 2 herstelden.

Die uitkomsten zijn echter mijns inziens niet onbelangrijk en van waarde ontbloot; zij kunnen strekken om met eenigen grond te veronderstellen, dat er werkelijk familiën onder het rundvee bestaan, waarbij de graad van vatbaarheid in zeer geringe mate aanwezig is. De bekendheid met de zuivere kenmerken die aan een zoodanige familie eigen zijn, acht ik, in het belang van den veeteelt, hoogst wenschelijk.

De door Paarlberg gemaakte onderscheiding in vatbare en onvatbare runderen, was, in verband tot de beteekenis, die hij aan die woorden geeft, te gewaagd. Onder de laatsten toch verstaat hij de zoodanigen, die, indien zij onverhoopt mogten aangetast worden, in eene zoo geringe mate ziek zouden worden, dat de herstelling spoedig en zeker moet volgen. Onder de vatbare begrijpt hij die, welke aangetast zijnde aan de ziekte zeker zullen sterven. Ware het dat hij, naar aanleiding der hem bekende kenteekenen, de runderen eenvoudig had onderscheiden in twee familiën, waarvan de eene, eene zeer groote en de andere eene zeer geringe vatbaarheid bezit, en onder de laatste bedoeld had, de runderen, die aan eene, overigens zekere wijze, van besmetting (verblijf in een besmetten stal) gedurende geruimen tijd, buitengewoon veel weêrstand kunnen bieden, of zelfs in vele gevallen niet besmet worden, alsdan zou zijne onderscheiding meer juist geweest en zijne bewering door de verkregene uitkomsten bewaarheid geworden zijn.

Uit de proefneming toch is gebleken, dat de zes eerstgezondene runderen (z.g. onvatbare) van 26 Februarij tot aan 4 April, derhalve gedurende 37 dagen, in den besmetten stal hebben verkeerd, zonder onder die omstandigheden besmet te worden; dat eene eerste inwrijving met smetstof mede zonder eenig gevolg bleef; dat verder bij twee runderen eerst de ziekte ontstaan is na eene tweede inwrijving, terwijl van de vier overigen, 3 dieren, alleenlijk als gevolg der inenting zijn ziek geworden. Bij de 3 aangekochte (vatbare) dieren, werd reeds op den 10ⁿ dag na in den besmetten

stal te zijn geplaatst, of op den 4ⁿ dag na de inenting de veetyphus waargenomen.

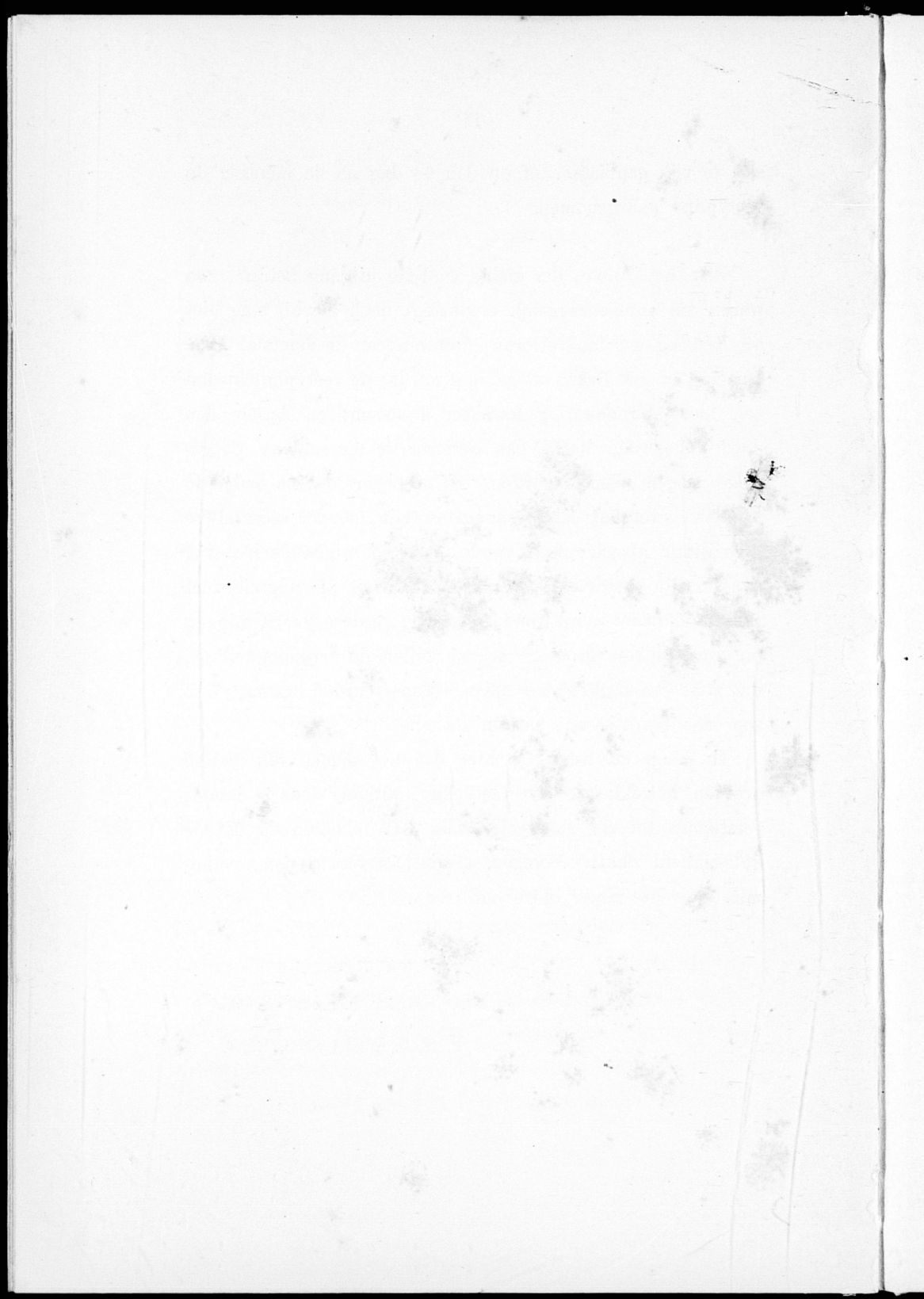
Wat het beloop der ziekte en hare uitgang betreft, zoo waren die ontegenzeggelijk ongunstig, doch hierbij mag niet uit het oog worden verloren, dat wanneer de smetstof door inenting in het ligchaam gebragt wordt, de veetyphus alsdan een meer kwaadaardig karakter aanneemt en eerder den dood ten gevolge heeft, dan wanneer de dieren langs de gewone wegen besmet worden. Of overigens de zes bedoelde runderen evenzeer zouden aangetast zijn, zonder opzettelijke inwrijving, alsook of zij zonder eene voorafgaande inenting zouden zijn gestorven, zijn vragen die voor als nog niet met zekerheid beantwoord kunnen worden; verdere waarnemingen en proeven op grootere schaal zullen de veronderstelling, dat voor een ontkennend antwoord meer grond bestaat, dan voor een bevestigend, moeten staven.

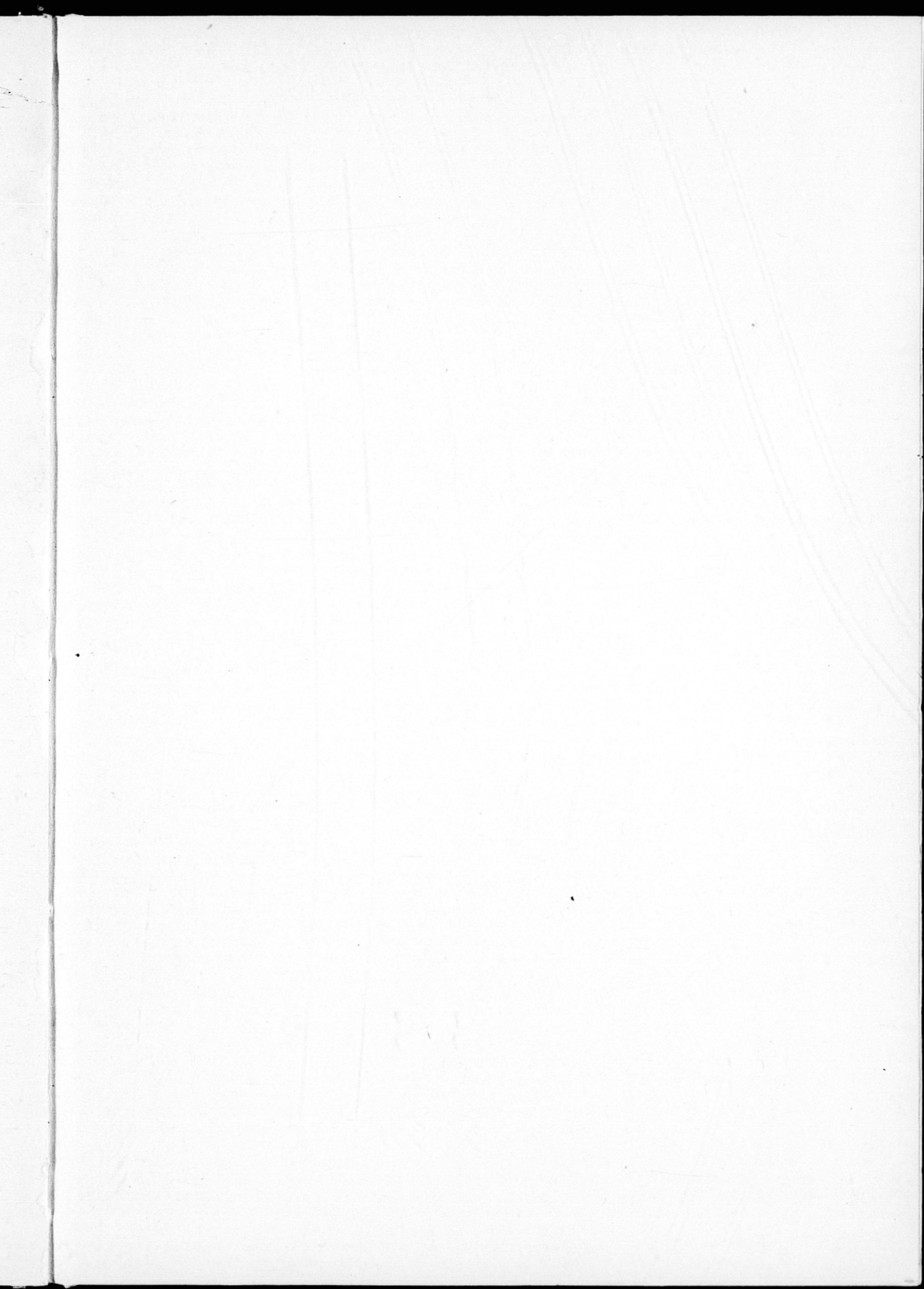
Ik hoop en wensch echter dat het nemen van nadere proeven betrekkelijk den veetyphus, althans hier te lande, eerstdaags tot de onmogelijkheden zal behooren en dat de gelegenheid daartoe, wegens gemis aan voorwerpen, volkomen en voor immer blijve ontbreken.

DE DIRECTEUR

van 's Rijks Veeartsenijschool.

P. H. J. WELLENBERGH.

1877469

BOEKBINDERIJ
OELLERS
VALKENBURG

